

ISZÁNTÓ

ELŐFIZETÉSI ÁRA

A kiadóhivatalban átvéve.
Egy évre 16 k.
Hegyedévre 4 k.
Helyben hához hordva.
Egy évre 20 kor.
Hegyedévre 5 k.
Váltakozó postán szállítva.
Egy évre 24 kor.
Hegyedévre 6 k.
Egyes szám ára 8 fillér.

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, a hétfő és
Ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 6.
A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők.

XII. évfolyam 57. szám.

Nagyvárad

Péntek, 1916 március 10.

Vaux páncélerőd elesett.

Berlin, március 9. A nagy főhadiszállás jelenti.

Nyugati hadszíntér. A tüzérség tevékenysége mind két részen ismételtén nagyobb élénkségre fokozódott. A Maumont de Champagne majornál azon ároknak nyugati része, melyben tegnap kézi gránát harc folyt ismét a franciák kezére jutott. A Maastól nyugatra csapataink a Bois de Corbeauxban még ott lévő francia fészkek kitarításával vannak elfoglalva.

A Duomentől délre levő állásunk, és a Woure vidékén húzódó vonalak közti összeköttetés megrövidítése céljából a folyótól keletre a boseni 6-ik és 19-ik tartalékhadosztály parancsnokának Gurecky-Cernitz gyalogsági tábornoknak vezetése alatt alapos tüzérségi előkészítés után fényes sikerű éjjeli támadással elfoglalta Vaux falut és a hasonló nevű páncélerődöt, valamint az ellenség csatlakozó számos erődítését.

Verdun környékén nagy számu légi harcban repülőink maradtak győztesek. Egészen bizonyos, hogy 3 ellenséges repülőgépet leltek. Több vitéz vezelőjük megsebesült.

Verduntól délre és nyugatra fekvő községekben ellenséges csapatokat bőségesen bombáztuk. Egy francia repülőrajnak Metz erődítés körletében történt támadása folytán 2 polgári egyén meghalt és több magán épület megsérült. Légi harcban a rajvezető repülőgépet lelőtték, őt magát elfoglalták. kísérője meghalt.

Sikertelen orosz támadások.

Keleti hadszíntér. Előőrsi állásaink ellen intézett orosz előretörések sehol se jártak sikerrel. Mint utólagosan jelentik, egyik léghajónk a Muisk felé vezető útvonalon a vasuti építményeket, valamint az ellenséges csapatokat Miren a márc. 8-ára virradó éjjelen megtámadta.

Balkán hadszíntér. A helyzet változatlan. (Min. eln. sajt.)

Németország szakított Portugáliával.

Budapest, március 9. (Saját tudósítónktól.) A Wolff ügynökség jelentése szerint a lisszaboni német követet utasították, hogy részletes nyilatkozatának átnyújtása után kérje ki utlevelét a portugál kormánytól. A berlini portugál követnek már kiadták az utlevelét.

Szűk korlátok közt az olasz fronton.

Olasz hadszíntér. Budapest, március 9. (Hivatalos.) A délnyugati harcútvonalon a tevékenységet az időjárás még mindig szűk korlátok közé szorítja. A Col di Lana és a Monte San Michelén tegnap élénk tüzérségi harcok folytak.

Orosz és délkeleti hadszíntér. Budapest, márc. 9. (Hivatalos.) Nines nevezetesebb esemény. Höfer. (Min. eln. sajtóosztály.)

A franciák Verdun feladására készülnek.

Budapest, március 8. (Saját tud.) Párisból jelentik: A németeknek Verdun elleni keresztüze aggodalommal tölti el a francia közvéleményt. A lapok előkészítik a közönséget Verdun feladására.

A francia hadügyminiszter lemondása.

Budapest, március 9. Bernből jelentik: Franciaországból érkezett hírek szerint Gallieni hadügyminiszter lemondott, állítólag egészségügyi okokból.

Anglia a maga javára használja Amerika álláspontját.

Washington, március 9. (Saját tudósítónktól.) Bernsdorff német követ jegyzékét nyújtott át Lansignak, a melyben felpanaszolja, hogy Anglia Amerika álláspontját a maga javára használja ki. Ajánlja, hogy a buvárhajókat a háboru előtti elvek szerint használják.

Kétmillió orosz halott.

Stockholm, március 9. A „Dagens Nyheter” rendkívül érdekes cikket közöl az oroszok veszteségeiről. A lap szerint a számadatok hivatalos pontosságúak, de Oroszországban természetesen sehol sem hozzák nyilvánosságra. E szerint az orosz hadsereg halottainak száma a közemberek közül 1915. december 31-ig egymillió kilencszáznegyvenkétezerhatszázötiz. — A háboru kezdete óta 125.483 tiszt esett el. A háboruban meghalt táborkok száma 277.

Stere Constantin ügyében győztek a russzofilek.

Predeál, március 9. A jassyi diáksztrájk áldozata: Stere Constantin, a jassyi egyetem rektora, aki tudvalevőleg a központi hatalmak exponált barátja, hosszabb időre távozik Romániából. A kormány ugyanis elfogadta állásáról való lemondását. A „Bukaresti Tagblatt” messzemenő politikai következtetéseket von le Stere Constantin távozásából. Azt írja, hogy adott körülmények között Stere elejtése egyet jelent a russzofilek győzelmével a román politikában.

Nem lesz irodafőnök a villamosműnél.

Városi közgyűlés.

Nagyvárad város törvényhatósága tegnap kezdte meg a közgyűlésre kitűzött ügyek tárgyalását.

Hosszabb vitát keltett a tanács azon előterjesztése, hogy a városi villamosműhöz egy irodafőnöki állást rendszeresítsenek.

A törvényhatóság kiválóságai közül többen egymásután állottak fel s mondták el meggyőző érveiket az új állás ellen, amely az egyik szónok szerint nem egyéb fából-vaskarikánál. Így nem sikerült egy elgyengült bank vezetőjét bevinni teljhatalmu főnöknek a villamostelepra s a javaslatot levették a napirendről.

A közgyűlést ma folytatják.

A tegnapi tanácskozás lefolyása a következő volt:

Hlatky Endre főispán elnökölt. A törvényhatóság tagjai szép számmal voltak jelen.

A polgármesteri jelentés kapcsán dr. Medvigy Gábor szólalt fel először. A jelentésből kimaradt egy örömhír, hogy Kratochvíl Károly ezredes, a dícsőséggel harcoló nagyváradi 4. honvédszázados parancsnokát 6 Felsője a Lipót-renddel tüntette ki. Indítványozza, hogy a kitüntetett ezredes a törvényhatóság melegen üdvözzölje s további működésére Isten áldását kívánják. (Leljeszés.)

Czeglédy Jenő, hivatkozással a decemberi közgyűlés határozatára, intézkedést kér, hogy a miniszteri rendelet értelmében a borkereskedésekben a bórök maximális árának kifüggesztése iránt intézkedjék a polgármester.

Biró Márk kiemeli a városi orvosi kar buzgó fáradozását a hólyagos himlő fellépésének megakadályozása körül, amellyel a közgyűlés köszönetét érdemelte ki. Szükségesnek látja azonban, hogy az iskolákban bármely exodiens közbejöttével vigyák mielőbb keresztül, hogy a tanulók mind beoltassanak. — Hivatkozással továbbá a szerdán tartott hadbírói tárgyalásra, rámutat, hogy a vádlott állítása szerint a városi tejközpont is megvesztegette 50 koronával a bűnös katonát. Jól tudja, hogy a polgármester és gazd. tanácsos erről nem tudnak, de hogy jön ahhoz egy városi alkalmazott, hogy a város pénzét megvesztegetésre használja fel. A legerélyesebb intézkedést kéri ebben a dologban.

Rimler Károly intézkedik, hogy ha van rávonatkozó miniszteri rendelet, a borkereskedésekben a bórörök kifüggesztessenek. — Nagyváradon szerencsére himlőjárvány nincs, csak a vármegyében, de ez is fenyegető veszedelem ránk nézve. Az orvosi kar a legszigorúbb eljárást léptette életbe s ezzel a fertőzést megakadályozza. Jelenleg önkéntes oltásokat végeznek; kötelező oltást csak a miniszter engedélyezhet; ennek az ideje még nem érkezett el. A kormánybiztos minden héten eljön Nagyváradra s legutóbb is úgy nyilatkozott, hogy itt semmi ok nincs az aggodalomra. Ha szükségesnek mutatkozik, nem lesz semmi fennakadás a kényszeroltás keresztülvitelénél. — A tejközpont vesztegetésének a dolga fel van nála írva, de nem volt még ideje az intézkedésre. A legnagyobb erőlyvel üldözi ezt a dolgot.

A jelentést s a polgármester választát tudomásul vették.

Tudomásul vették a miniszterelnök leiratát, amely szerint a címerkérdés rendezése alkalmából küldött hódoló feliratért Ó felsége köszönetét fejezte ki.

A hadsegélyezési célra szolgáló jövedelemadó felszólamlási bizottságba dr. Med-

vigy Gábort rendes és dr. Olasz Bélát póttagnak választották.

A városi könyvtárszabályzat.

Ezután a tanács előterjesztette a városi nyilvános könyvtár szabályzatát.

Waiszlovits Gyula elfogadja a szabályzatot, de kifogásolja, hogy igazgatót segítség tisztkart akarnak a könyvtárhoz, holott másutt pár egyén olvázi a teendőket. Facér leányok és dolog nélküli férfiak, akik a könyvtár látogatóinak jó része, csak melegedőül használják a könyvtárt, ezért nem érdemes a nagy kiadás.

Dr. Adorján Ármán a szabályzat szükségét hangoztatja, a nagyobb személyzet a jövő fejlődésre van számítva.

Kocsán János azt kívánja, hogy a Városi Közlöny idejében kapják meg, hogy kellőleg tanulmányozhassák az ügyeket s tájékozva szólalhattak fel. Majd rámutat a szabályrendelet teljesen magyartalan stílusára és indítványozza, hogy azt adják vissza a tanácsnak magyarra fordítás céljából.

Dr. Hoványi Gyula az ellen szólal fel, hogy facér leányokat és dologtalan férfiakat említett az egyik felszólaló. Aki így kritizál, az önmagát kritizálja. A Városi Közlöny jó volna, hogy ha hamarabb jelennek meg, de ez nem akadály annak, hogy a bizottság tagjai tájékozódást szerezzenek az ügyekről. Azelőtt 30 évig nem volt Városi Közlöny, a bizottsági tagok mégis teljesítették kötelességeiket. A közgyűlés előtt 3 nappal az iratok betekintheők.

Rimler Károly kifejti, hogy az állandó választmány ülése szombaton van s az előkészítés, kinyomatás időt vesz igénybe. — A szabályrendelet magyartalansága a hivatalos stílusból folyik, amelyet mindenütt meg lehet találni. A szabályrendeletet most fogadják el, annál inkább, mert már megjárták a minisztert is és alig ismerenének rá, ha újból átdolgoznák.

Hlatky Endre főispán elnök fontosnak tartja, hogy a Városi Közlöny idejében megjelenhessék és éppen ezért ezután a közgyűlés előtti pénteken tartják meg az állandó választmány ülést.

A szabályzatot elfogadták.

Az „irodafőnöki“ állás.

A városi tanács előterjesztést tett a városi villamosműhöz irodafőnöki állás szervezése tárgyában.

Dr. Medvigy Gábor véleménye szerint a villamos műnél nincs szükség az irodafőnöki állás szervezésére, mikor egy igazgató és egy könyvelő van s az ellenőrzést a városi számvétség teljesíti, bár tudja, hogy kiválóan alkalmas egyén részére akarják az állást szervezni. Azt meg éppen, a jövőre néve helyteleníti, hogy a javadalmazást a polgármester állapítsa meg. Indítványozza, hogy a javadalom megállapítását a közgyűlésnek tartassák fenn.

Baróthy Pál szintén ellenzi a javaslatot, mert a kérdés rendezése nem időszzerű. Ma csak a nélkülözhetlen szükséglet kell ellátni; addig egyszerű állásokkal felvetették, hogy az arra való férfiak a hadban vannak. Fontos ok az elhalasztásra az is, hogy a villamosműnél előfordult dolgokban a bírói eljárás bevérandó. A vizsgálatnál nemcsak hiányok nyertek megállapítást, de olyan dolgok is felmerültek, amelyek a villamosmű adminisztrációjában gyökeres rendszerváltozásra van szükség. Egy állást alkalmasszerűen nem lehet felállítani. Majd rátért a tervezett állásra vonatkozó 12 pontból álló hatáskörre, amelyek részben ellenkeznek a szabályrendelettel, s az igazgató hatáskörébe vágnak. Markáns vonásokkal mutat rá a javaslat ez irányú abszurdításaira s végül indítványozza, hogy a javaslatot vegyék le a napirendről.

Rimler Károly hivatkozik arra, hogy a felügyelő bizottság kívánja az új állást, s leköszönéssel tenyegedőznek a bizottság

tagjai. Csak kiegészítő munkaerőt kívánnak a feltorlódt munká elvégzésére és tévedésből jött az „irodafőnök“ szó a javaslatba. Csak ideiglenes munkaerő alkalmazásáról van szó, amelyet az igazgató is kíván.

Dr. Medvigy Gábor teljesen meggyőződött Baróthy szavaiból, hogy a tanács javaslata fából-vaskarika. Hozzájárul a napirendről levételhez. A felügyelőbizottság tagjai nem mondhatnak le, mert a tagság nem parádé, hanem kötelesség. A villamosműnél nem szabad restanciának lenni, hanem a tisztviselők dolgozzanak külön is, ezért külön díjazást kapnak. Különösnek találja, hogy Nagyváradnak van a legnagyobb tisztikara és mégis van restancia. Az államnál kevesebb munkaerővel sokkal többet dolgoznak. Hiba, hogy a villamosműnél restancia van, de ezt úgy sem az irodafőnök dolgozza le.

Gábel Jakab: A múltban tapasztalt hibák a villamosműnél a vezetés miatt voltak. A felügyelő bizottság kiváló szakemberekből áll. Lemondással nem fenyegetőztek. Elfogadja Baróthy indítványát.

Kelen Béla vázolta a felügyelőbizottság helyzetét; hatáskörre nincs a bizottságnak, akiknek tagjait a város érdeke és egyszerűsége vezette.

Dr. Friedländer Samu élesebb beszédben ellenzi a javaslatot.

Fényes Manó feltétlen szükségesnek tartja az irodafőnök alkalmazását.

Dr. Baróthy Pál különösnek találja, hogy most a polgármester egy ideiglenes napidíjast kíván csak, mert sok a munka s a városi számvétség nem ellenőrizheti a villamos művet. Ezeket egy napidíjással nem lehet ellátni. A 12 pontban említett tisztviselő állás szervezését pedig meg kell vitatni. Eltérő kívánásokat hallottunk, az egyik felügyelőt, kereskedelmi igazgatót, a másik pénztárnokot. Most kiviláglik, hogy egy ideiglenes alkalmazottal akarják a helyzetet egészben megjavítani.

Kelen Béla félreértett szavait magyarázza.

Waiszlovits Gyula elfogadja a tanács javaslatát.

Végül nagy többséggel a tanács javaslatát levették a napirendről.

A városi tanács előterjesztést tett, hogy a katonai ügyosztály tisztviselői és alkalmazottai részére, a háború kezdete óta kifejtett óriási és buzgó munkásság és a beszállásoláshoz elért nagy összegű megtakarítás elismerésül szavazzon meg a közgyűlés 4000 koronát.

Czeglédy Jeremiás indítványozta, hogy a 20 tisztviselő részére 7000 koronát szavazzanak meg, mint amennyit az élelmezési ügyosztálynak megszavaztak.

Dr. Medvigy Gábor szerint nem oly időket élünk, hogy ajándékokat osztogassunk, de a megfelelő külön munkát meg kell fizetni.

Rimler Károly rámutat, hogy az élelmezési ügyosztálynál 50 egyén kapta a 7000 koronát, a katonai ügyosztálynál pedig összesen 20 egyén van. A javasolt 4000 korona megfelelő.

Gábel Jakab hivatkozik arra, hogy a katonai ügyosztály éjjel nappal munkában volt s nagy hasznot hozott a városnak. Indítványozza, hogy 5000 koronát szavazzanak meg.

A közgyűlés 5000 koronát szavazott meg.

Interpellációk.

Ezután az interpellációkra került a sor. Kiss Dávid arra kéri felvilágosítást, hogy a villamosvasút a Gerliczy-utcától beljebb, a Schlauch-térig milyen alapon hozta be a szakasz-határt? Majd a város által eladásra bocsátott tűzifa kiszolgálása ellen kért intézkedést, hogy a mostani eljárás helyeit, mikor kevesebb fát szolgálnak ki, mint amennyiért az illető fizet, hozzák be a súly szerinti eladást.

Hegedüs Nándor pedig azt tette szövé, hogy a villamosmű hadbavonult alkalmazottainak fizetését a város február 1 én beszüntette.

Balogh Dóme a polgárőrség parancsnokának a katonai szolgálat alól való fel-

mentésének kiegyezését kérte a polgármestertől.

A polgármester válaszait tudomásul vették.

A még hátralevő ügyeket ma, pénteken délután tárgyalják.

Egy boldogtalan házaselet vége.

Preiszné a főtárgyaláson.

A tegnapi esküdtészi főtárgyalás előtt az esküdtészi terem mögött egy ajtót nyitott ki a szolgáló a kíváncsi ügyvédeknek. Az ügyész szobája volt ez, bent egy fekete ruhába öltözött összetört nő nézett tágranyit, lélektelen szemekkel a bekandikálókra. Falusi kíváncsiság és magyar szokás, az érdekes és ritka vadaknak ez a megbánulása rettenetes a keresztény irgalom kulturkövetőinek.

Eleinte látványosság számba ment ez a rebegő szempillájú, akaraterejének végső megfeszítésével egyenesen ülő asszony, aki nehezét lélegzett, fel felsőhajtott, de kezét szilárdan kapcsolódta össze ölében. Gépiesen áll fel és leül. Azután elült az izgalom, a szenzáció, mert egy egyszerű elnök betegépoló keze kiméltelen, de határozottan rátapintott a lelke égő és gennyedt sebére s míg látszólag jelentéktelen dolgokat kérdezett tőle, bátorítva, belevitte a teljes valómásra készítő erőt, amely egy kinostári asszonnyá lenni akaró nőnek egész szomorú sorát az esküdték szívéhez vitte közel, hogy nézzenek bele, hogyan szerez férjet egy gazdagnak látszó leány, hogyan ragaszkodik a látszólag apró kölcsönökkel is; a pénz utáni hajhászás minden nyomorúsága, a visszatarítás lehetetlensége és a makacosság, meg a fenyegető anyagi nyomor hogyan érlelik meg a mai bűnpör alapját, a szándékot vagy tettét.

Az elnök virtuózitással intozta a tárgyalás menetét, minden jogot biztosított mindenkinek s intelmi olykor imaszerűek voltak.

A közönség nem nagy, sok az asszony, de férfiaknak is jutott hely. Egy látszólagos asszony a szenzációt juttatja eszünkbe. A karzatokon a törvényszék fiatalosága, a bíróság öreg birái, itt ott katonák. Általában figyelmeztetett a közönség.

A törvényszék.

Reggel 9 órakor lép a terembe a bíróság. Balás Elemér dr. elnök. Szöllősy Gyula, Gyenge Béla szavazóbírák. Sztachó Károly pötbíró. Jönnek az esküdték, s Adorján Emil dr. védő. A vádat Medvigy István ügyész képviseli, jegyző: Reke Kálmán. Balás Elemér dr. elnök megnyitja a tárgyalást, csendre figyelmezteti a hallgatóságot, s kijelenti, hogy joga van a nem engedelmességet letartóztatni. Megállapítja: Szinódis Gizella Preisz Károlyné nacionalistáját. Született 1887-ben 3 gyermek anyja, Budapesten lakik, honvédfőhadnagy özvegye, vagyona 60.000 korona, az egy 24.000 koronával van megterhelve, római katolikus, 4 polgárit végzett.

Balás Elemér dr. elnök figyelmezteti a vádlottat, hogy ügyének legfontosabb napjai érkeztek el. Legyen — teljesen nyugodt, győzze le gyengeségeit s legyen meggyőződve — hogy a bíróság az ön ügyének elintézésénél a teljes és tökéletes igazságot tartja szem előtt, de hogy az igazságot

megtaláljuk, azt öntől kell úgy megtudnunk, hogy a helyes véleményt megalkothassuk. Döntő percek és napok jönnek életében.

Most a tanúk jöttek. Nem jelenhetett meg többek között Molnár Kálmán, aki hősi halált halt. Hamvay Tihamér, aki eltűnt. Molnár Adorján, Hofmeister Nándor és Vermes Ottó főhadnagyok, akik hadifoglyok, dr. Ficzek Emil, aki elmebeteg.

Az esküdtészek.

Elnök: Kit nevez meg védőjéül?

Vádlott: Adorján Emil dr.

A tanukat elbocsátja az elnök, ma reggel kell megjelenniük.

Ezután megalakították az esküdtébszolgálatot.

Rendes esküdték: Madurkay Tivadar, Jámbor Imre, Kopócsi Endre, Szakács Antal, Szathmáry István, Pesti Béla, Kató István, Komsta Károly Ocskó Sándor, Szilágyi Zsigmond, Nagy Lajos, Nagy Károly. Helyettes esküdték: Magdiés Károly, Koltay Győző, Magyar Gyula.

Az esküdték letették a szokásos esküt.

Elnök: Istenhez intézett szavuk elhangzott ítélethozatalban vesznek részt. Teljesítésük kötelességüket lelkiismeretük szerint.

Zárt ülést.

Dr. Medvigy István kir. ügyész a bűnvádi perrendtartás 293 § a alapján zárt ülés előterjesztést tesz.

A törvény rendelkezése szerint az indítvány megokolása zárt ülésben történik, s a bíróság is így határoz. Tíz órakor az elnök a zárt ülést elrendeli.

Tíz óra hűz percek az elnök kihirdeti hogy a törvényszék az ügyészi indítványt elutasította, a nyilvánosság kizárását el nem rendeli. Ez a határozat azonban nem zárja ki, hogy amennyiben egyes mozzanatoknál szükséges a tárgyalás zárt ülésben történjen. A törvényszék nem látja, hogy oly momentumok forognának fenn, melyek a közrendet, a közérkölosöket, vagy a katonai érdekeket veszélyeztetnék.

A királyi ügyész a katonai parancsnokság átiratát mutatta be, de semmi sem igazolja, hogy a katonai érdekek szenvednének a tárgyalás nyilvános volta mellett.

Medvigy István királyi ügyész a tárgyalás elhalasztását kéri, mert három tanu nincs jelen s így a közvetlenség lenne megsérülve, ha írásbeli vallomásokot olvasnának fel.

Adorján Emil kifogásokat tesz, de az elnök felvilágosítása után megnyugszik.

A törvényszék az ügyészi indítványt elveti.

Ügyész: Semmiségi panasszal élek.

Preiszné.

Elnök: Lépjen előre. Gyenge állapotban van, látom. Állva bírja e a kihallgatást?

— Igen.

— A vád ez: 1913 július 8 án este

Preisz Károly honvédfőhadnagyot szolgálati revolverével 1—1½, 2—2½ lépésről szándékosan revolverrel megölte. Szándékos emberölés büntetével van vádolva. Megértette?

— Igen.

— Tudja miért áll itt?

— Igen.

— Bűnösnek érzi magát?

— Nem érzem magam bűnösnek.

— Figyelmeztetem, joga van mindent elmondani s mindarra megtagadni a vallomást, mit védelme érdekében szükségesnek lát.

— Mondja meg, mikor kötött házasságot Preisz Károlylyal?

— 1906 november 6 án.

— Hol és hogyan ismerkedtek meg?

— Pécsen. Az anyámnak egyetlen el-

kényeztetett leánygyermekem voltam. Egy theadélutánon ismerkedtünk meg. Nekem szimpatikus volt. Beleszerettem. Nagyon, nagyon szerettem. A családom ellenezte, de én kitartottam mellette. Boldogok voltunk, de az volt a baj, hogy már az első hetekben anyagi gondok jelentkeztek.

— Mi történt aztán?

— Az uram összeveszett az anyámmal.

Választani kellett: anyámat szerettem, férjemet imádtam. 12000 korona butor adósságot nekünk kellett fizetnünk, jött a perkoltság. Aztán kiderült, a férjem nem vallotta be legénykori adósságait. Nehezen éltünk. Egyik kölcsön a másik után magas kamatra. Azért szerettem és boldog voltam. A gyermekeim is hozzájárultak boldogságomhoz. A helyzet mind nyomasztóbb lett. Nagyváradon még rosszabbodott. Egyik árverés a másik után. Nekem kellett szaladgálnom ügyvédhez, ügynökhöz, bankárhoz. Nagyon nehéz volt. Férjem nem akart a pénzügyekkel törődni. Minden rám szabd.

— És férje?

A 20.000 korona.

— Férjem elkéseredett, elhidegült, megváltozott, ami sokkal jobban fájt, mint az anyagi gondok. Nagyon nagyon szomorú lett az élet. Az izgalom után ideggörösök kintottak, sirtum, órákon át zibbadtan feküdtem, rémképeket láttam, sokszor a hajam téptem. Karikák táncoltak szemem előtt. Különösen június elején éreztem, nem bírom tovább. Erőm elhagyott. Férjem 20.000 koronás váltót akart aláírni velem. Nem akartam. Félttem, hogy akkor semmi se köti hozzám, a vagyon se, ott maradok három gyermekemmel. Csak az öngyilkosságra gondoltam. Mondottam is sokszor, nem bírom tovább. (Kitörő zokogással.) Az uram azt mondta: ott a revolver, vedd!

Elnök: Foglaljon helyet, látom gyenge.

Vádlott: Leül, pihen s aztán így folytatja.

A kétségbeesés szélén.

— Akkor délelőtt feljött az ügyvéd egy ügynökkel a 20.000 korona ügyben. 200 korona költséget kértek, nem tudtuk adni. A kölcsöntől nem lett semmi. Kétségbeesítő lett a helyzet. Férjem ki volt eszerélve, exaltált volt, mindent dobált, se a gyermekekhez, sem hozzám nem volt egy szava, dobált. Mindez közrejátszott, hogy ez a . . . hogy én már . . . hogy alig bírtam az életet. Később délután kijelentette, hogy válni akar. Szemrehányást tettem, hogy most a három gyermekkel elzavar. Eddig jó voltam? És akkor . . . hidegen azt vágta oda, mit bánom én, erigy az anyádhoz. Idegrohamban összeestem és mikor ott feküdtem, a lábával emelgetett, rugdosott, kelt föl, csak komédiázol. Elesen füttyült, mintha most is hallanám. Kétségbeestem. Bementem a másik szobába. Fáradtan agyongyötörve, sirva feküdtem. Nagyon betegnek

érztem magam s csak egy gondolatom volt: az életről megszabadulni.

A végzetes este.

Kimentem az ebédlőbe. Hajtott valami. Az uram nem szeret. Megfogtam a revolvért. Megtöltöttem. Valaki jött. Öngyilkos akartam lenni.

— Hány órákor volt ez?

— Öt óra felé volt. A revolvért gyorsan visszatettem. A hálószobában ruhástól lefeküdtem. A férjem is lefeküdt. Nem szólt hozzám.

— A hálószobába jött a férje?

— Igen.

Azt hittem, az uram alszik. Kimentem.

— Miért?

Megakartam magam ölni. Az ebédlőben magamhoz emeltem a revolvért. A halántékomhoz nyomtam... Reszkett a kezem. Sötét volt. Hirtelen világság lett. Az uram ott állt, rám kiáltott:

„Megőrültél?” Szaladtam. Hagyjál engem, valami ilyet mondtam. — Kergetett az asztal körül. A revolvért újra fejemhez emeltem. Én csak a lángot láttam. (Zokog.) A jajszból tudtam, hogy őt érte. Aztán segítségért kiáltottam. Végigszaladtam a folyosón. Aztán magamra emeltem. Többre nem emlékszem. Lángot láttam.

— Az a vád — mondja az elnök — hogy elhatározta.

— Nem, nem! — sikoltott a vádlott — soha!

— Azzal vádolják, hogy azért is töltötte meg a revolvért.

— Isten a tanu, hogy nem azért.

— Arra is fog adatokat hallani, hogy mikor kergette, rászólt: erigy, mert lelőlek téged.

— Én ezt nem mondhattam, hogy lelvöm.

— Arra is van tanu, hogy vissza akart szaladni, hogy ráfogja a revolvért s ő be huzta az ajtót. Hol állott a férje?

— Az asztal sarkánál állottam.

— És férje?

— Nem tudom. Beleőrülök, mert arra a pillanatra nem tudok emlékezni; nem tudom megmagyarázni a történeteket. Megőrültél, azt mondtam.

— Így szólt talán becéző néven: Cicám!

— Nem emlékszem.

Utazások a menyasszony pénzén.

— **Mig a felesége lettem, körülbelül másfél évig tartott.**

Édesanyjának volt 60 000 korona értékű háza, erre iratták a kauciót. Férjének adósságai voltak. 3000 koronáról nem is szólt. Veszprémből utaztatott mint vőlegény hozzám.

— Az ő pénzén történtek ezek az utazások?

— Ha megengedi, erre nem felelek.

Az elnök figyelmeztetésére védőjével tanácskozik.

Védő: Mondja el!

— Ó, mint vőlegény levélben kért tőlem pénzt. Fiatal leány voltam, nem tudtam, mi az, egy tisztnak pénzt adni. Anyám előtt titkoltam.

— Mire kérte?

— Mert... nem volt neki.

— Kártyázott?

— Igen.

— Azzal indokolta, kell a pénz, mert kártyán veszett, váltókat irt alá. Szegény fiu volt, szépen öltözött, jól élt.

— Hányszor kért?

— Levélben három-négyyszer kért. Mikor nem volt, anyámtól kérte n. aki felvilágosított, hogy ez nem zárdai nemesszivűség. Ettől kezdve elleneztek a házasságot.

— Tudatta vele, hogy gondolkozik az ön családjá róla?

— Igen. Azt felelte, fűtyül rájuk. Az anyámat gyűlölte, de fivéreimet szerette. A szüleinek is küldtem pénzt, ő rendelt.

— Meg volt az ön szíve vele elégedve?

— Igen, de az anyám nem. Anyámmal tiszteletlenül bánt.

— Hogy történt az áthelyezés Pécsre?

— Volt egy jóbarátunk, aki segített. Nekem is kellett mennem, jó barátom volt Bolgár Mici, sz egykori honvéddállamtikár huga.

— Milyen címen kért még pénzt? Talán, hogy idegen pénzhez nyult?

— Nem emlékszem, csak panaszkodott, hogy sokat veszített s barátai kéri a pénzt.

— Szerette?

— Én csak azt tudom, hogy szerettem, az életemet adtam volna érte. Anyám évott tőle. Egyszer meglőkött, nem sokat hederítettem erre, de anyám figyelmeztetett, hogy durva. Anyámmal összevesztett.

— Mi felett?

— A vőlegényvsége pénzbe került.

— Ön is közbejárt, hogy Pécsre helyezzék Veszprémből?

— Igen, nekem is fel kellett mennem Pestre.

Elnök szünetet rendel el.

Családi scénák, üdözések.

Elnök: Hogyan adták magukat a fényűző életmódra

— A férjem Lőrinczy főhadnagyot akarta utánozni, aki fényűzően élt. Azt akarta, hogy olyan fényesen öltözködjem, mint Lőrinczyné. Rám parancsolt, hogy pénzt szerezzek. Ha nem tudtam, letepert, fojtogatott.

— Mondja el az eseteket, mikor ilyen perpatvarok miatt oda hagyta férjét. Emlékszik?

— Igen! Pécsen. Akkor is pénzről volt szó. Egész délelőtt a városban bolyongtam az ügyvédeknel, de pénzt sehoh sem kaptam. Csüggedten mentem haza. A férjem rámtámadott, elmondott mindennek. Én rosszul lettem és ledőltem a diványra. Ekkor rámkialtott: „5 percig fekdüdhatsz, aztán takarodj a házból.”

— Ekkor eltávozott. Mikor visszatért, még mindig feküdtem. Nekem rohant, felcibált, hogy menjek és a pokol fenekéről is kerítsem elő a pénzt. Lódulj!

— Elmentem. Ismerőseimnek, akikkel találkoztam azt mondtam, hogy vizitbe megyek és még mosolyogtam is, hogy ne lésak könnyeimet. A fivéremhez mentem, akinek elmondtam az esetet és hogy nem tudom Karcsinak a pénzt előteremteni. Fivérem azt válaszolta, hogy azonnal váljak el férjemtől.

— Hazamentem, összepakoltam, s a gyerekekkel együtt a nagynénémot kerestem fel.

— Aztán a végén csak kibékültünk. A kocsist, aki jó emberem volt, elküldtem férjemhez, hogy mondja meg: itt vagyok a nagynénémnél, ha akar még egyszer látni és a gyerekeket... — A férjem értemjött és hazavitt.

— Nagyváradon is történtek ilyen esetek?

— Igen. A férjem hirtelen haragba jött, nekem rohant... Nagyon szerencsétlen természetű volt.

— Eseteket mondjon el.

A kis fiu egyszer a lépcsőt locsolgatta kis kannájával. A férjem ekkor jött haza és dühbe gurult. Megfogta a kis fiu: és 5 lépcsőn keresztül feldobta, úgy hogy szegény végig vágódott a földön. Az arca vérzett, azonban férjem nem nyugodott s egy vastag pálcával verni kezdte.

— Hány éves volt a kis fiu?

— Négy éves! Ekkor én odamentem és kértem, hogy ne bántsa. Ekkor nekem támadt, letepert és fojtogatni kezdett. Ekkor Hoffmeisterékhez mentem.

— Hányszor menekült Hoffmeisterékhez?

— Két esetben.

Preiszné aztán elmond még több esetet. Egyszer Ficzek Emil drhoz küldte, hogy 100 koronát kérjen. Ekkor is elüzte hazulról.

— Ilyen bánásmód mellett miért békült ki vele mindig?

— Mert szerettem... Azt hittem, hogy azért ő is szeret, bár azt is mondják, hogy nem szeretett.

— Sokszor mondta nekem, hogy tudja ő magáról, milyen természetű, de nem tehet róla, azért ő szeret engem.

— Szerette férje tisztársait?

— Nem. Gyűlölte a társaságot és tisztársait. Mikor az elhelyezését várta, követelte tőlem, hogy 4 tisztet kutyakorbáccsal verjek meg, az őrnagyot ő fogja arcul verni. Én természetesen ebbe nem egyeztem bele. Ugyancsak ekkor történt, hogy a szolgálval tintát hozatott, a szobák falát akarta vele bemocskolni.

— Gyanusította a férje olykor valakivel?

— Igen, ilyenkor levelet irt neki, amelyben mindennek elmondta, másnap pedig már pénzt kért tőle.

— Emlékszik a kávéházi jelenetre?

— Emlékszem. Bementünk egy kávéházba, ahol az egyik asztalnál ismerős zsidó család ült. Férjem kijelentette, hogy ő ilyen népséggel nem ül egy asztalhoz. És másnap ezektől is pénzt kért.

Ismét a tragikus nap.

Az elnök most ismét a tragédiára tért vissza.

— Hol állott a férje revolvere?

— A könyveszekrényben.

— Volt ez a revolver önnél is?

— Igen, volt egyszer a kezemben, a férjem tanított rá, hogyan kell megtölteni.

— Azen a bizonyos napon, mikor férjével dulakodott, ön töltötte meg a revolvért?

— Nem. Nem tudom, nem emlékszem.

— Gondoljon csak vissza!

— Nem tudom. Mintha én töltöttem volna meg. Nem, nem emlékszem.

— Hát arra a vallomására emlékszik, hogy a dulakodás alkalmával férje feltárta mellén az inget és azt mondta: Ide löjöl!

— Nem, nem emlékszem erre, én ezt nem mondtam...

— De igen, a vizsgálóbíró elött így vallott. És aztán ön erre odacélt és lött.

— Nem... nem, nem... soha sem tudtam volna ezt megtenni — zokogott Preiszné.

— És még ön két kézre fogta, úgy céltzott?

— Nem, nem tehettam ezt. Hiszen gyermekeim apja volt.

— De hát így megszabadult volna attól, aki annyira megkeserítette az életét! Mondja, hogy nem bírta már tovább vele az életet és ezért akart tőle szabadulni. Gondolkozzék csak!

— Nincs mit gondolkozzam. Mást nem mondhatok. Én azt nem tettem.

A féltékenység.

— Kölesönös volt önöknél a féltékenység?

— Igen, ő is többször gyanusított engem, én is féltékeny voltam olykor, mikor láttam, hogy milyen hideg hozzám. És ő a szemembe is vágta, hogy mást szeret...

— Ön deaktívot is fogadott, hogy menjen férje után?

— Igen, de én nem mentem, nem tudtam volna utána, ha okom nem lett volna. Sokszor megtörtént délelőttöként, hogy otthon keresték az irodából, kaszárnyából. Ő mindig azt válaszolta, hogy az irodában volt. Máskor a legényt küldtem fel hozzá, az sem találta ott. Férjem ekkor is csak azt válaszolta kérdéseimre, hogy ő bizony az irodában volt. Egyszer aztán én mentem felkeresni; másfél órán keresztül vártam rá a folyosón, de őt sehol sem találhattam. Mikor hazamentem, otthon találta férjem. Ő ismét csak az irodával állott elő. Ekkor szemérem lobbantottam mindent. Ő felugrott és kiabálni kezdett:

— Semmi közöd hozzá, hogy hol járok; ha akarod, hát vedd tudomásul, hogy...

Elnök: Csak mondja ki bátran!

— Azt mondta, vegyem tudomásul, hogy mást szeret?

— A detektív mit nyomozott ki?

— Láta bizonyos őrmesterekkel kávéházba járni.

— Egyebet nem tudott meg róla? Hogy lakásukra jár?

— Nem tudok egyebet, nem kutattam utána.

— Dehogyan nem, önnek valóságos betegségévé vált a féltékenységek.

— Én nem voltam féltékeny. Valami más volt az; azt nem lehet féltékenységek nevezni, amit én éreztem.

— Hiszen ön azt a trükköt akarta megcsinálni, hogy egy bizonyos őrmesternét magához hívjon uzsonnára azon célból, hogy aztán meglepett férjének mindent szemére vessen. Igaz-e ez?

Preiszné: (tétovázva) Igaz.

— Önnek a férje többször szemére hányta, hogy sokat korzózik, fiatalberekkel kísérteti magát. Otthon nem tudott nyugton maradni?

— Hát édes Istenem, én arról nem tehettem, hogy kísérték, nem rázhattam le senkit a nyakamról.

Elmondja aztán a vádlott, hogy többek közt egy gazdag öreg urral ismerkedtek meg. A férje azt a tanácsot adta neki, hogy váljon el tőle és menjen nőül ahhoz az öreg urhoz. Így aztán majd módjában lesz volt férjét pénzzel ellátni. Az asszony női becsületében megsértődve, ekkor egy más megoldást ajánlott férjének, aki azonban tiszti kardbójtjára hivatkozva azt visszautasította.

Az elnök 2 órakor a tárgyalást félbeszakította.

Ma folyik tovább Preiszné kihallgatása.

Sienkiewicz köszönete a pápának. Rómából jelentik: Az „Osservatore Romano“ közli azt a levelet, amelyet Sienkiewicz és Csuhovszki intézett a pápához a lengyelországi segélybizottság nevében. A levélben Sienkiewicz őszinte köszönetét fejezi ki a pápának az atyai gondoskodásért.

— Egész Lengyelország Szentséged elhathoz borul, — írja a nagy lengyel író — mert a vérelláztatott és a háborus horribilitástól eltaposott, éhségtől kimerült romjai között eltemetett katolikus Lengyelországban a hitben van, hogy nem vészett el még minden, mert megvan az akaratuk, hogy tovább éljünk. Kérjük Szentségedet, hogy legszentebb kezeit helyezze a martírcsászág fejére és mondjon áldást reá.

Drasche-Lázár Alfrédné ki-tüntetése. A hivatalos lap közli, hogy Ferenc Szalvator főherceg Drasche-Lázár Alfrédné a Vörös-Kereszt hadiékitményes elnök dísznével tüntette ki.

A miniszter megbízottai a lótenyésztési bizottságban.

Ugy a vármegye közönsége, mint a kormány teljes területén vannak annak a nagyszabású akció jelentőségének, amit ifj. gróf Tisza István indított a vármegye területén a lótenyésztés érdekében. Szinte karikacsapás gyorsaságával halad a jelentős mozgalom a megvalósulás felé. Míg Bihar-vármegye alispánja Fráter Barnabás teljes odaadással itt intézi az ügyeket, addig Budapest a földmivelésügyi miniszteriumban a mozgalom agilis kezdeményezője és vezetője ifj. gróf Tisza István jár el, hogy sehol semmi akadály ne legyen a sikernek.

Annak idején, mikor a vármegyei házban megtartották ebben az ügyben a legelső értekezletet, ifj. gróf Tisza István már jelezte, hogy a kormánynál is megtette a kellő lépéseket. A földmivelésügyi miniszteriumban nyomban intézkedtek is, hogy a kellő támogatást megkapja a bizottság. Tegnap már le is érkezett a kormány rendelete az alispánhoz.

A földmivelésügyi miniszter a megalkandó alapszabályok jóváhagyása előtt már most kijelenti, hogy hozzájárul a bizottság által eszközözendő lóosztályozáshoz. Ennek a munkának alapján a miniszter nem tesz kifogást az ellen, ha az összeírás szerint a megfelelő tenyésztendő lovakat felmentik a katonai szolgálat alól.

E munkálatok foganatosítására a vármegye négy bizottságot köteles alakítani. A bizottságoknak egy lótenyésztési bizottsági tag, egy méneskari tiszt is tagjaiul választandók be.

A négy bizottság munkaköre a következőképpen oszlik meg:

Az I. bizottság hatáskörébe tartozik: a szalárdi, margitai, tenkei, élesdi, vaskóhi, belényesi, magyarcsékei és béli járások.

II. bizottságba a nagyszalontai, cséfa i, központi járások.

A III. bizottságba a berettyóújfalusi, biharkeresztési, bihartordai járások.

A IV. bizottságba a derecskei, a székellyhidi, érmihályfalvi járások.

A földmivelésügyi miniszter a maga részéről a következő katonai szakértőket nevezte ki a bizottságba. Az első bizottságba Juhász Béla és Némay Ferenc századosok. A második bizottságba Hanák Sebastyén. A harmadik bizottságba Perczel Dénes és Fábian Béla ezredesek. A negyedik bizottságba Kovásznay István őrnagy. A bizottságok már most megkezdhetik a munkájukat.

A miniszter a bizottság munkáját a közigazgatási hatóságok legmesszebbmenő támogatásába ajánlja.

A kiadott rendeletről Eröss Zoltánt, a bizottság elnökét szintén értesítette a miniszter.

* Gyurjad Gyurka. Pizskáld ki. Előtték a jobbkaromat. Ott ahol a Dayeszter vize zug. Csukaszürke ember. Háborus mozfeltevő. Rendkívül érdekes lemez új-donságok Rákóczi ut 7. az udvarban SIMON GYULA hangszerkészítőnél. Hangszerek, hegedűk, gramafonok, hurkülönlegességek. Gramafonok, hangszerek olcsó szakzerű javítása.

A hadiárva biztosítása.

A következő sorok közlésére kéretünk fel:

Tekintetes Szerkesztő ur!

Tájékoztatlanságból vagy téves és rossz-hiszemű információk alapján az Augusztia gyorssegélyző-alap hadibiztosítási intézményéről két olyan cikk jelent meg a „Szabadság“ és „Új Nagyvárád“ című lapokban, amelyekre anélkül, hogy e cikkek könnyen sejtethető okokból éles hangját követhetném, az objektív igazság érdekében szíves engedelmével bátor vagyok a hadibiztosítás intézménye létesítésének előzményeit és Nagyvárád város hatósága által annak ismertetése érdekében kifejtett hazafias közreműködését következőkben ismertetni:

A háboru okozta sebek, bajok és gondok enyhítésének humanus munkáját végző társadalmi és állami hadsegélyző intézmények régen a legsúlyosabb problémának tartották, hogy a harcok során elesett, vagy a háboruval együttjáró betegségekben elhunyt katonák özvegyeinek és árváinak sorsáról mikép gondoskodik, tekintettel arra, hogy a katona halála után 6 hónap múlva a család nem kap többé államségélyt, a csekély nyugdíj megállapítása pedig hosszabb ideig tart.

Ennek a problémának megoldására a legnemesebb altruizmussal vállalkozott előbb Bécsben a Metternich hercegnő védnöksége alatt működő „Waisen und Witwen Fond“ majd ennek fényes sikere után az Augusztia főhercegnő védnöksége alatt álló Augusztia gyorssegély-alap, mikor a hadibiztosításnak a hadbavonultak családjaira nézve oly előnyös és áldásos intézményét megvalósította.

És csak természetes, hogy ugy Ausztriában, mint Magyarországon a polgári és katonai hatóságok a leglelkesebb készséggel támogatták azt a törekvést, hogy a hadibiztosítás intézményét a katonák családjai megismerjék és megnyugvásuk, jövőendő megélhetésük biztosítása céljából igénybe vegyék, tekintettel arra, hogy hasonló feltételekkel a biztosító társaságoknál nem köthetnek hadibiztosítást.

Igy Ausztriában a kormány rendeletileg is intézkedett, hogy a közigazgatási hatóságok támogassák a hadibiztosítást és közre is működjenek annak megkötésénél, sőt azt is megengedték, hogy a hadsegélyző hivatalok levonhassák a katonák családjainak adott államségélyekből a biztosítás részleteit. Természetesen hasonló támogatásra kérte az Augusztia gyorssegélyző-alap is a magyar közigazgatási hatóságokat, amelyek e kérelemnek hazafias készséggel tettek eleget.

És míg az egész országban a hazafias sajtó is a legnagyobb elismeréssel méltatta a hatóságoknak a hadibiztosítás előnyeinek ismertetése érdekében kifejtett működését, megdöbbentő, hogy csak Nagyvárádon akadtak gáncoskodók és minden káknán csomót keresők, akik igazságtalanul megrótták Nagyvárád polgármesterét és a hadsegélyző hivatalát vezető tanácsost azért, mert a többi városok és vármegyék polgármestereinek és főispánjainak példáját követve ők is megengedték az Augusztia alap hadibiztosításának megismertetését és lehetővé tették, hogy a családok kényelme érdekében, akik számot vetve magukkal és anyagi viszonyaikkal a hadibiztosítást meg akarják kötni, azt mindjárt a hadsegélyek kiosztása alkalmával tehessek.

Hogy ennél tovább nem ment Juricskay tanácsos és hogy mennyire alaptalan az az állítás, hogy „egy osztrák biztosító társaságnak sikerült a hatóságot megszerzeni arra, hogy neki üzletszerű akvizitőrje legyen“ azt az a Juricskay tanácsos ur által kiadott és a lapokban is megjelent hadisegélyben részesülők előtt felolvasott hirdetésny igazolja mely tisztán csak ismerteti ezen hadibiztosítás lényegét és hangsúlyozza, hogy

sonki anyagi erején felül biztosítást na kő-
sön és mindenkinek legjobb belátására
bizza, hogy megkösse-e a biztosítást
vagy sem.

Es míg például Temesvárott, Brassóban,
Esztergomban és több városban a polgár-
mester egy egy városi tisztviselőt bizott meg
a hadibiztosítások eszközésével, addig Nagy-
várad hatósága egyetlen tisztviselőjének
sem engedte meg, hogy a hadibiztosítás
megkötésénél közreműködjen. Sőt Juricskay
Barna tanácsos e tekintetben annyira skru-
pulos volt, hogy mikor én, az Augusztá-
alap hadibiztosításának főfelügyelője arra
kértem, hogy a városi hadsegélyző hivatal-
ban alkalmazott egyik irodai kisasszonynak
engedje meg, hogy az irodánk munkáiban
napidíj mellett részt vegyen, Juricskay taná-
csos ezt azzal az indoklással tagadta meg,
hogy elvi okokból nem engedheti meg, hogy
a biztosítás megkötésének munkájában a
város alkalmazottai közül bárki bármilyen
tekintetben részt vegyen.

Egyelőre, míg a „Szabadság és az „Uj
Nagyvárad“ elleni szjtópör megindítására il-
letékes helyen megtehető előterjesztésemet,
ennyit kérek az igazság megállapítása érde-
kében becses lapjában közzétenni.

Brandt Viktor,
az Augusztá gyorssegély-alap
hadibiztosítási osztályának fő-
felügyelője.

A kerti és gazdasági magvak forgalomba hozatala.

A magyar kir. miniszterium a háboru
esetére szóló kivételes intézkedésekről al-
kotott törvényes rendelkezések alapján a
következőket rendeli.

1. szakasz.

Termelőknél és kereskedőknél, akik
kerti és gazdasági magvak árusításával a
jelen rendelet életbelépése előtt is rend-
szeresen foglalkoztak, a földművelésügyi mi-
niszter felhatalmazást adhat arra, hogy az
általuk eddig árusított magvakból levő kész-
leteiket a termelőknél ezertul is és az eset-
ben is árusíthassák, ha a fennálló rendeletek
értelmében ezen magvak közélokra
igénybe vetteknek tekintendők, vagy csak
a Haditermény Részvénytársaságnak adha-
tók el. Kötelesek azonban a fennálló ren-
deletek szerint közélokra igénybe vett
magvakból náluk levő és elárúsításra szánt
készleteiket a Haditermény Részvénytár-
saságnál folyó évi március hó 29 ig be-
jelenteni.

2. szakasz.

A földművelésügyi miniszter indokolt
esetben az 1. szakaszban említett termelő-
ket és kereskedőket felhatalmazhatja, hogy
a jelen rendelet rendelkezései alá eső mag-
vakat további árusítás céljára a Haditermény
r.-t. után még beszerzhessenek, ugyszintén,
hogy vetőmagul alkalmas kerti és gazdasági
magvakat meghatározott mennyiségben a
termelőktől a megállapított legmagasabb ár-
nál magasabb áron is vásárolhassanak.

3. szakasz.

Az ezen rendelet alapján forgalomba
kerülő magvak csak oly áron árusíthatók,
amely a beszerzési költségekhez viszonyítva
nem aránytalanul magas.

4. szakasz.

Aki a jelen rendelet rendelkezéseit meg-
szegi, az, amennyiben cselekménye súlyo-
sabb büntetés rendelkezése alá nem esik, ki-
hágást követ el és hat hónapig terjedhető
elzárással és 2000 koronáig terjedhető pénz-
büntetéssel büntethető.

E kihágás miatt az eljárás a közigaz-
gatási hatóságnak, mint rendőri büntető bí-
rósnak hatáskörébe tartozik.

Nagyvárad, 1916 március 3.

Rerdőrfőkapitányság.

Hadiállapot Portugáliával.

Budapest, március 9. (Saját tud.) Berlinből jelentik: Egy előkelő
német lap részletesen közli a német kormánynek Portugáliához in-
tézett jegyzékét, a melyben Németország részletesen felsorolja azokat
a sérelmeket a melyeket Portugália Németországgal szemben el-
követett. Ezekből a német kormány levonja a konzekvenciákat és
m ostantól kezdve Portugáliával szemben hadiállapotban lévőnek te-
kinti magát.

Elnapolják a horvát képviselőházat.

Zágráb, márc. 9. A zágrábi országgyű-
lést királyi kéziratral elnapolták.

Az olasz kormányválság.

Budapest, március 9. (Saját tud.)
Luganóból jelentik: A király római
utjával kapcsolatban beszélnek, hogy
vagy az általános vagy a rész-
leges kormányválság küszöbén ál-
lunk. A király ma fogadta Son-
ninót.

Megüresedett a homonnai mandátum.

Budapest, március 9. (Saját tud.)
Andrássy Sándor gróf Homonna
képviselője összeférhetlenség miatt
lemondott mandátumáról. Utódául
Windischgretz Lajost emlegetik.

Lemond az olasz hadügyminiszter.

Luganó, március 9. (Saját tud.)
Zupelli hadügyminiszter lemond. Utó-
dál Alfieri tábornokot emlegetik.

..HIREK..

* **A Katolikus Kör közművelő-
dési estélya.** Nagy érdeklődésre tart
számot a Kath. Kör mai közművelő-
dési estélya, melylyel a Kör bőjti előadásainak
sorozata megkezdődik. A Kath. Kör idei
bőjti előadásainak műsorát az agilis rende-
zéség ritka szerencsés kézzel állította össze;
ugy a szónoki, mint a zenei és énekeszámok
színpontja eleve biztosíték az összes esté-
lyek fényes sikere felől. A mai közművelő-
dési est a Kör Szent László termében d. u.
5 órákor kezdődik. — Hatásos megnyitónak
ígérkezik Tóth Olga remek zongoraszáma.
A második szám Rojti Mihály papnovendék
szavaiata lesz, a ki két gyönyörű háborus
költeményt ad elő. Nagy érdeklődésre tart
hat számot Lehoczky József a kitűnő énekes
oratorios éneke, mely stilszerűen illik a
bőjti hangulata. Ez alkalommal ismét hal-
lani fogjuk kiváló szónokunkat Pálffy Béla
váradszöllősi plébánost, a kinek beszéde
mindig mély nyomatokat hagy a keresztény
intelligencia lelkiéletében. A befejező szám
két bájos urleány Hoványi Irénke és Tol-
czel Ersi 4 kezes zongorajátéka, a kik
Tóth Olga urleánnyal együtt nagy szerep-
tettel és ambícióval készültek a mai szerep-
lésükre, hogy ugy maguknak, mind pedig
kitűnő iskolájuknak a Fischer—Szalay zene-
iskolának elismerést szerezzenek. — A teljes
műsor a következő:

1. Moszkovszky: Tarantella. Zongorán
előadja: Tóth Olga urleány.
2. Gyóni Géza: Itélet napjai. Sik Sán-
dor: Kárpáti ének. Háborus költemények.
Szavaija: Rojti Mihály papnovendék.
3. Rossini: Cuius animam gementem,
a Stabat Mater oratoriumból. Énekli Le-
hoczky József, zongorán kíséri Resch Mi-
hály képezdei zenetanár.
4. Hustalan napok Krisztus országában.
Előadja Pálffy Béla.
5. Chovan: Magyar lant 4 kézre. Elő-
adják Hoványi Irénke és Tolczel Ersi ur-
leányok.

* **Katonai előléptetések.** A hiva-
talo lap közli, hogy a király Györy Géza
2. honvéd huszárezredbeli főhadnagyot szá-
zadosná, dr Rétszentmiklósi Des Echerlles

Kruspér Sándor 3. honvédgyalozrezredbeli
népf. hadnagyot pedig népf. főhadnaggyá
léptette elő.

* **Dr Cseresnyés Béla tb. ta-
nácsnok.** Dr Cseresnyés Béla volt városi
aljegyző, aki betegsége miatt pár évvel ez-
előtt nyugdíjba lépett, egészségi állapotának
javulásával újból a város szolgálatába lépett.
Jelenleg a polgármesteri hivatalnál teljesít
szolgálatot. Egyike a város legképzettebb és
legmunkásabb tagjainak. Fáradszátlan, ki-
tűnő és eredményes munkásságát Hlatky
Endre főispán elismerésül azzal honorálta,
hogy Nagyvárad város tegnapi közgyűlésén
tisztelőbeli tanácsossá nevezte ki.

* **Katonai kitüntetések.** A hiva-
talo lap közli a következő kitüntetések:
Az ellenség előtt elesett Galsai Polgár Tibor
37. gyalozrezredbeli tart. hadnagyot a kato-
nai érdemkereszt harmadik osztályával tü-
ntette ki a király. Dr Katz Lajos 37. gya-
lozrezredbeli főorvos újlag Signum laudis-
kapott. Signum laudissal lett kitüntetve
wolfsthal gróf Walterkirchen Fülöp nyug-
őrnagy a 7. huszárezredben. Koronás ezüst
érdemkeresztet kapott a vitézségi érem sze-
lagján, míg Dorabrádi Károly 37. gyaloz-
ezredbeli gyalogos az ezüst érdemkereszttel
lett kitüntetve a vitézségi érem szolgálatán.

* **Az Ujvárosi Takarékpénztár**
mai számunkat an teszi közzé mérlegét, amely-
nek adataiból kitűnik, hogy a nagy világ-
válságot, amely gazdasági életünkre oly su-
lyos megpróbáltatásokat rótt: az intőzet
derekasan kiállotta, bizonyosságul egészsé-
ges alapjainak és szolid, szakszerű vezet-
tésének. A bank igazgatósága, felismerve az
idők nehézségeit, az egész vonalon a leg-
nagyobb óvatossággal és körültekintéssel
járt el, nem a jelen sikereire dolgozott, de
arra igyekezett, hogy megőrösítse magát és
biztosítsa annak előfeltételeit, hogy a bé-
kével okvetlen beköszönő felülvilág korá-
ban minél biztosabban kezdhesen hozzá a
produktív munkássághoz.

* **Dr Zsembery és dr Hindy ki-
tüntetések.** A hivatalos lap legutóbbi száma
közli, hogy a király a főiskolai jótékony in-
tőzvények sikeres vezetése által szerzett ér-
demeik elismerésül dr Zsembery István
budapesti ügyvédnek a III. oszt. vaskorona
rendet, dr Hindy Zoltán pénzügyi titkárnak
a Ferencz József rend lovagkeresztjét ado-
mányozta. Dr Zsembery István és dr Hindy
Zoltán az Országos Katolikus Szövetségnek
ismert kiváló agilitásu vezeterei.

*** Az első vetésjelentés.** A földművelésügyi miniszter által a gazdasági tudósítók részére kiadott utasítások szerint a gazdasági tudósítók folyó hó 13 án tartoznak jelentéseiket a vetés állásáról a gazdasági felügyelőknek beküldeni. A felügyelők a jelentéseket földolgozva és csoportosítva a jelentések 16 án továbbítják a miniszteriumnak, amely viszont folyó hó 18 án délután kedd délután 6 órakor teszi közzé az első vetésjelentést.

*** Háborús délután vasárnap.** A Vöröskereszt nagyszabású vasárnapi háborús délutánjára következő urnákat kérte fel a rendezőség háziasszonyoknak:

Balogh Miksáné (Nagyszalonta), Buzássy Albertné, dr. Bekker Imréné, Gyarmathy Zsigmondné, Gyémánt Janóné, Haltenberger Vilmosné, Imrik Lászlóné, Janosó Lajosné, Karácsonyi Imréné, Lukács Gusztávné, öz. dr. Márkus Lászlóné, dr. Mayer Lászlóné, Miszkey Barnáné, dr. Mihály Lajosné, Osváth Lajosné, Pallay Lajosné, Palotay Armandné, Polya Sándorné, dr. Popper Ákosné, Piacsek Sándorné, öz. Remenárné, öz. Szabó Géza, Sarkady Dánielné (Nagyszalonta) Szunyogh Pálné, Stern Jánosné, dr. Steiner Ervinné, Tar Clementin, Vuoskics Julia, Zathu Rezső Istvánné.

Ezen urnák küldenek süteményeket is. A theát *Novomeszki* készíti s a hölgyek szolgálják fel. A pezsgőnél *Reidner* Gyuláné és *F. Ruffy* Paula urnák lesznek. Jegyeket a Hegedüs-hirlapirodában kapni. — Ültetvény 2 kor., állóhely 1 korona.

*** Szükség van a kiselejtezett papírra.** Az utóbbi időben érezhető papírhány arra indította a papírgyárakat, hogy az elhasznált papírokat újból felhasználják a papír gyártásához és így némileg pótolják a hiányt. Tegnapi már egy papírgyáros cég, Zelenka Sándor megkereste Biharmegye alispáját és felkérte, hogy a hivatalból kiselejtezett iratokat bocsássa rendelkezésére megfelelő összeg ellenében. Az ajánlattevő kijelentette, hogy a kiselejtezett iratokat azonnal zuzóba küldi, tehát a régi iratok illetéktelen kezekre nem kerülhetnek.

*** Ingyenes oltás a városházán.** A városi tisztviselői hivatal értesíti a községeket, hogy minden hétfőn, szerdán és pénteken délután 5—6 óra között ingyenes oltás lesz a városházán.

*** Légnyomású mosógép.** Mintegy 300 család használja már Nagyváradon az „Aerowash” légnyomású mosógépet, melyet eddig a Pannónia szálloda éttermében mutatnak be nap-nap után a legnagyobb érdeklődések mellett. Egy hónap óta alkalom volt a nagyvárad közönségének meggyőződnie a gép praktikus és felette gazdaságos voltáról. Mint értesülünk Biharmegye a vezérképviseletet Demetrovits Jenő királyvizgyáros vette át és már mártól kezdve minden délután 4 órakor díjtalanul mutatja be a próbamosást Rákóczi-ut 10 szám (Starnapota) üzlethelyiségében, hol a gép gyári árban K 24, és K 18 azonnal beszerezhető.

*** Az „Újvárosi Takarékos és Hitelintézet” IV. évi közgyűlését az „Újvárosi takarékpénztár részvénytársaság” ez évi közgyűlésének napján, ugyanazok március 18 án tartja meg, Szt. László-ter 5. sz. alatti helyiségében. Az igazgató tegnap megtartott ülésén elhatározta, hogy a most lejárt 1913—1915. IV. évi évtársulati tagjainak, üzletrészenként 8 korona osztalékot fizet, ezenkívül, tekintettel arra, hogy tagjai között számosan hadban van-**

nak, hozzátartozóik előnyére, üzletrészeik teljes összegét — a moratórium rendelet eltekintésével — kifizeti, a közgyűlés napjától kezdve. A tagok kívánságára pedig mai naptól kezdve kematmentes előlegeket nyújt az intézet, a szövetkezet tagjai részére.

*** Érdőszegezen** tanult magyar kir. vancellér, aki bizonyítvánnyal rendelkezik, vállal kisebb szőlőbirtokosnál szőlőmunkát. Címe: Szaniszló utca 52 szám alatt.

*** A Polgári takarékos és segélyszövetkezet** 18. évtársulatának törzsbe tételi a real eső osztalékkal együtt f. hó 14 től kezdődőleg kifizettetnek.

x Poloskairtó NOXIN biztos zser. Ára 1 korona 40 fillér. Kapható kizárólag Farkas István Apolló drogeriájában Rákóczi-ut 7/B.

*** A legjobb, legkedveltebb,** legolcsóbb beszerzési forrás! Teát, rumot, esokoládét, szardiniát, szalámit, sajtot, kakaót, szaloncukrot, Kugler, Gerbeaud bombont. Mindez a legelőnyösebb árban ASZÓDYNÁL, ahinek Kossuth-utcai és Rákóczi uti üzleteiben nagy szaloncukorka vásár van. ASZÓDY-féle híres 8 féle zamatu pörkölt kávé, legfinomabb tea, a Sas passagébeli külön halakonzerv üzletében az összes faju pácolt halak amelyek a busz pótolják azoknál mindenemű kiválóan finom édességek kaphatók. Katonai postaládákat és haretéri dobozok az üzletben megtöltenek.

*** A Nagyvárad Hitelbank, Takarékos és Segélyszövetkezet** tizenegyedik (XI-ik) évtársulatának kifizetése f. hó 14 től kezdve eszközöltetnek.

*** Családi rum** vanillával vagy ananász ízzel literje K. 450. Mindenféle likőr essentiák 1 üveg 70 fill. Cognac legkiválóbb minőségben. Tejkivonat. Kapható Farkas István „Apolló” drogeriájában Rákóczi-ut 7/B.

*** Megvételeire kerestetik** egy közep nagyságú Wörtheim-szekrény. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnek.

x Megfagyott, szőlőtől kivörösödött, kizserepedett arc, orr, kéz ápolására és fehéritésére gyors és biztos hatású az YPO jegyű „Harmat tejkrem.” Ára 1 korona. Kapható Farkas István „Apolló” drogeriájában Rákóczi ut 7/B.

*** ABiharmegyei takarékpénztár** közli, hogy bekebelezés vagy más jó fedezet mellett normális kölcsönöket készséggel folyósít.

*** Köhögés, hurut, rekedtség, elnyálkásodásnál** használjon kizárólag: Farkas-féle hurut-szeletkét. Ára K. —60 Kapható, Farkas István Apolló drogeriájában Rákóczi-ut 7/B. Telefon: 13—02.

SZÍNHÁZ

Heti műsor.

Péntek: Vagy ő vagy senki!
Szombaton délután: A császárné
Szombaton este: A nap lovagja. (Bemutató előadás)
Vasárnap délután: Varázskeringő.
Vasárnap este: Karikagyűrű. (Bemutató előadás)

Karikagyűrű. A lennyel légiónáru sok romantikus, háborús életről mutat be darabot vasárnap este a színház, amelynek operett együttese a Karikagyűrűt hozza színre. Maga az operette muzikája is kiváló, de gazdagítani fogja olyan néhány

eredeti betét a partitúrát, amelyek csak növelni fogják a darab sikerét.

EGYESÜLETEK

A Kath. Kör választmányi ülése.

Tegnap délután tartotta a Kath. Kör választmányja rendes ülését; jelen voltak:

Dr. Lábán Lajos világi elnök, dr. Karácsonyi János egyházi elnök, dr. Vuoskics Gyula egyházi alelnök, Brém Lőrinc, Imrik S. Zoltán, dr. Némethy Gyula, Frankó Endre, dr. Hoványi Gyula, Száhlender Károly, Tóth Imre, dr. Krüger Aladár, Novák János, dr. Imrik Gusztáv, Oláry Gyula, Kelemen Kálmán, M. János Gyula, Láng József, Karger Sándor, Stark Gyula, dr. Kovács S. János. Sürger Bertalan, Halmos András.

Miudenekelőtt a jelölő bizottság terjesztette elő javaslatát a választmány kiegészítésére nézve. A javaslatot elfogadták, hasonlóképp a közgyűlés elé terjesztendő magas szárnyalású titkári jelentést és a pénztári számadást és költségvetést. Új tagokul felvették: Sztankovits László és Szalay Gyula.

Igazságszolgáltatás.

Dénes Lajost elítélték. A nagyvárad hírbőség előtt állott Dénes Lajos szakaszvezető azon vád alatt, hogy egyes katonai szállítók megvesztegették. A tárgyaláson a vád beigazolódtott, s ezért Dénest 2 évi börtönrre ítélték.

A szerkesztésért felelősen felelős:
Dr. PAPP KÁROLY.

Földbirtokra elsőhelyre leendő bekebelezés és előnyös feltételek mellett 65 és 50 éves törlesztés továbbá 10 éves egyszerű jelzálog kölcsönt folyósítunk.

Nagyvárad 1916 márc. 4.

Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár Részvénytársaság.

3 szám.

A rézmozsarok és rézüstök pótlására szolgáló **vas hadimozsarak, ónozott, horganyzott és csiszolt vaslemezüstök** kaphatók

Andrényi Károly és Fiainál.

Meghívó.

Az Ujvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság 1916. évi március hó 18-án, délelőtt 11 és fél óraker, saját helyiségében Szent László-tér 5. szám (Kovács-ház)

V-ik évi rendes közgyűlését

tartja, melyre a t. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívjuk.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottságnak az 1915. évi zár számadások és mérleg feletti jelentésére vonatkozó határozathozatal, nemkülönben a tiszta jövedelem felosztása feletti intézkedés.

2. A felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő bizottság részére.

3. Felügyelő-bizottsági tagok választása 1 évre.

4. Igazgatósági tanácsosok választása 1 évre.

5. Esetleges indítványok.

Nagyvárad, 1916. március 8.

Az igazgatóság.

Minden részvényes, ki a közgyűlésen részt óhajt venni, tartozik saját nevére írt részvényeit a közgyűlést megelőző nap déli 12 óráig a pénztárnál összesen még le nem járt szelvényeivel együtt letenni.

Az Ujvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság zárszámadása az 1915. évről.

TARTOZIK				Mérleg-számla 1915 december 31-én				KÖVETEL			
V a g y o n	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS		T e h e r	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS			
	K	f	K	f		K	f	K	f		
Pénztári készlet			6436	62	Részvénytőke				300000		
Pénzüintézeteknél elhelyezve			24035	03	Tartalékalap				20160		
Váltótárca (ebből jelzálog. biztosítva 172400)			45881	761	Takarékbetét				102799		
Folyószámla:					Visszleszámított váltók				136159		
Posta és Táv. és m. kir. postataktár	1440	88			Fel nem vett osztalék				845		
Bankoktól követelések	1043	93			Előre bevett kamatok				2080		
Folyószámlai adósok	59662	81	62147	62	Nyereség áthozat mult évről	1904	05				
Értékpapírok (mai árfolyam szerint)				7500	Folyó évi nyereség	16839	38				
Felszerelések	3993	28				18743	43				
leírva 10%	399	33	3593	95	Leírások			16156	22		
Előre kifizetett kamatok				2100	Nyereség			2587	21		
			564630	83					258721		
									564630		
									83		

TARTOZIK				Nyereség-veszteségszámla 1915. december hó 31-én.				KÖVETEL			
Veszteség	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS		Nyereség	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS			
	K	f	K	f		K	f	K	f		
Üzleti költségek			9876	28	Nyereség áthozat mult évről				1904		
Személyzeti fizetések			8223	32	Kamat és jutalékjövdelem				48262		
Visszleszámítolási kamat			6154	92					48		
Lakbér			2446	—							
Adók			2766	72							
Tőkekamat			1778	05							
Tőkekamat 10% adója			177	81							
Leírások				16156							
Nyereség áthozat mult évről	1904	05									
Folyó évi nyereség	683	16									
			50166	53					50166		
									53		

Fleischer Ignác
pénztárnok.

Nagyvárad, 1915 december hó 31-én.

Rózsahégyi József
főkönyvelő (hadban).

Markovits Jenő
h. főkönyvelő.

IGAZGATÓSÁG:

Kertész Gyula
elnök.

Pásztor Bertalan

Pásztor Ferenc
vezérigazgató.

Zboray Gyula

FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

dr. Stern László
elnök.

dr. Bánóczy Kálmán

Márton Lajos

Pásztor József

Weisz Vilmos